



საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი  
რესურსების მინისტრი

ბ რ ძ ა ნ ე ბ ა № ი - 561

ქ. თბილისი

" 09 " ..... 11 ..... 2009 წ.

შპს „საქართველო-ურბან ენერჯი“-ს მიერ წარმოდგენილ მდ. ფარავანზე 85 მეტ  
ჰიდროელექტროსადგურის საქმიანობაზე გარემოზე ზემოქმედების ნებართვის  
გაცემის შესახებ

„ლიცენზიებისა და ნებართვების შესახებ“ საქართველოს კანონის 24-ე  
მუხლის, მე-4 პუნქტისა და „გარემოზე ზემოქმედების ნებართვის შესახებ“  
საქართველოს კანონის მე-4 მუხლის პირველი პუნქტის „მ“ ქვეპუნქტის  
საფუძველზე

ვ ბ რ ძ ა ნ ე ბ ა:

1. გაიცეს შპს „საქართველო-ურბან ენერჯი“-ზე გარემოზე ზემოქმედების ნებართვა  
– მდ. ფარავანზე 85 მეტ ჰიდროელექტროსადგურის საქმიანობაზე;
  2. ნებართვის მფლობელმა უზრუნველყოს ეკოლოგიური ექსპერტიზის დასკვნით  
გათვალისწინებული სანებართვო პირობების შესრულება;
  3. ნებართვა გაიცეს განუსაზღვრელი ვადით;
  4. ეს ბრძანება დაუყონებლივ გაეგზავნოს ნებართვის მფლობელს
  5. ეს ბრძანება შეიძლება გასაჩივრდეს საქართველოს მთავრობაში (ქ. თბილისი,  
ინგოროყვას ქუჩა №7) მისი ძალაში შესვლიდან ერთი თვის ვადაში.
- საფუძველი: ეკოლოგიური ექსპერტიზის დასკვნა №101; 09.11.09 და ლიცენზიებისა  
და ნებართვების სამსახურის უფროსის ნიკოლოზ ჭახნაიას მოხსენებითი  
ბარათი.

*Handwritten signature*

გიორგი ხინიჭვი  
მინისტრი



გზავნება: ლიცენზიებისა და ნებართვების სამსახურს, ნებართვის მფლობელს  
სუბიექტს, გარემოს დაცვის ინსპექციას



საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტრო  
MINISTRY OF ENVIRONMENTAL PROTECTION AND NATURAL RESOURCES OF  
GEORGIA

საქართველო, 0114, თბილისი; გ. გულუას ქვა, ტელ.: 72 72 60

ეკოლოგიური ექსპერტიზის  
დასკვნა პროექტზე

№ 101

09. 11. 2009 წ

I. საერთო მონაცემები

1. საქმიანობის დასახელება - ჰიდროელექტროსადგურის მშენებლობა და ექსპლუატაცია
2. საქმიანობის განმახორციელებლის დასახელება და მისამართი - შ.პ.ს „საქართველო-ურბან ენერჯი“ ქ. თბილისი, შიო-მღვიმელის №6
3. განხორციელების ადგილი - სამცხე-ჯავახეთი, ახალქალაქის და ასპინძის ტერიტორია
4. განაცხადის შემოსვლის თარიღი - 29.10.09
5. მონაცემები პროექტის შემდგენელის შესახებ - შპს სამეცნიერო კვლევითი ფირმა „გამა“

## II. ძირითადი საპროექტო გადაწყვეტილება

გარემოზე ზემოქმედების ნებართვის მიღების მიზნით კომპანია „საქართველო - ურბან ენერჯის“-ს მიერ ეკოლოგიურ ექსპერტიზაზე წარმოდგენილია ფარავნის ჰიდროელექტროსადგურის მშენებლობისა და ექსპლუატაციის გარემოზე ზემოქმედების შეფასების ანგარიში. განხილულია პროექტის ტექნიკური/ტექნოლოგიური ალტერნატივები. შემოთავაზებული ვარიანტი ეკოლოგიური და ეკონომიური თვალსაზრისით მიჩნეულია უპირატესად.

წარმოდგენილი გარემოზე ზემოქმედების შეფასების ანგარიშის თანახმად, კომპანია „საქართველო - ურბან ენერჯის“ დაგეგმილი აქვს მდინარე ფარავანზე 85.774 მეტ სიმძლავრის ჰიდროელექტროსადგურის მშენებლობა. პროექტი ხორციელდება ახალქალაქის და ასპინძის მუნიციპალიტეტების ტერიტორიაზე. დაგეგმილია, აგრეთვე ობიექტის საქართველოს ენერჯოსისტემასთან მიერთება ფარავანჰესი-ასპინძა (45კმ) ელექტროგადაცემის ხაზის საშუალებით და თურქეთის, ენერჯოსისტემასთან დაკავშირება ფარავანჰესი-არდაღანის (75კმ) ელექტროგადაცემის ხაზით, საქართველოსა და თურქეთის მთავრობებს შორის დადებული ხელშეკრულების საფუძველზე.

გზშ-ს ანგარიშის თანახმად ჰიდროკვანძის ძირითადი ნაგებობების შემადგენლობაშია: ბეტონის პრაქტიკული პროფილის წყალსაშვიანი კაშხალი გამრეცხი რაბით, მარჯვენა ნაპირზე განლაგებული ოთხმალიანი სანაპირო წყალმიმღები, სალექარი, სადაწნეო კამერა უქმი წყალსადგებით, 14 კმ სიგრძის სადერივაციო სადაწნეო გვირაბი, გამთანაბრებელი შახტა, საკეტების შენობა, 1050 მ სიგრძის ლითონის სადაწნეო მილსადენი, ჰესის მიწისზედა შენობა და გამყვანი არხი.

ჰესის შენობის სიახლოვეს, ბოლო საანკერო საყრდენში, სადაწნეო მილსადენი სამ 1040 მმ დიამეტრის სატურბინო წყალსატარებად იტოტება. ჰესის შენობა სამანქანო დარბაზისა და მინაშენისაგან შედგება. სამანქანო დარბაზის ზომებია 56x17 მ, ჭერის სიმაღლე 14.61 მ. სამანქანო დარბაზს უკან მდებარე მინაშენის ზომებია 56x10.5 მ, ჭერის სიმაღლე 4,2 მ. ორივე შენობა კარკასულია. 70 რკინაბეტონის კოჭი ამწისქვეშა და ანტისეისმური სარტყელებით არის შეკრული. კოლონებს ეყრდნობა ლითონით გადახურული ფერმები (სამანქანო დარბაზში) და ხის კასაურები (მინაშენში). სივრცე კოლონებს შორის ე.წ. „სენდვიჩებით“ იქნება დაფარული. სამანქანო დარბაზი განათდება ამწისქვეშა კოჭს ზემოთ არსებული ფანჯრებიდან და შემინული სახურავიდან.

სამანქანო დარბაზში გათვალისწინებულია სამი, ჰორიზონტალურდერძიანი ჰიდროაგრეგატის დამონტაჟება ჩამჩიანი, „პელტონის“ ტიპის ტურბინებითა და სინქრონული გენერატორებით. შენობის მარჯვენა მხარეს მოწყობილია სამონტაჟო მოედანი ზომებით 9.5x17 მ. სამანქანო დარბაზის იატაკი 2.1 მ-ით დაბალია სამონტაჟო მოედნისა და ჰესის შენობის მოედნის ნიშნულზე. სამანქანო დარბაზში დამონტაჟდება აგრეგატების მართვის, აგზნების, სიხშირის ავტომატური რეგულირებისა და ზეთსადაწნეო სისტემის მოწყობილობები. არსებული დანადგარების ექსპლუატაციისათვის დარბაზი აღიჭურვება ხიდურა ამწეთი. სამომსახურო სათავსოების სექტორში განლაგდება ჰიდროსადგურის მართვის მთავარი ფარი, სააკუმულატორო, ელექტროტექნიკური და მექანიკური საამქროები, დამხმარე სათავსოები და სხვ. სამანქანო დარბაზსა და სამომსახურო სათავსოებს შორის განთავსებულია სფერული საკეტების სათავსო, სადაც თითოეულ სატურბინე წყალსატარზე დამონტაჟებულია თითო სფერული საკეტი ელექტრომექანიკური ამძრავით. სათავსოში დამონტაჟებული მოწყობილობების სარემონტო სამუშაოების ჩასატარებლად გათვალისწინებულია მისი ხიდურა ამწით აღჭურვა. ტურბინებში გადაამუშავებული წყალი ქვემო

ბიფეში ცალკე გაღერებით გაიყვანება, გაღერების გამოსასვლელი ხვრეტები ბრტყელი ფარებით გადაიკეტება, რომელთა მანიპულირება ხელის სტაციონარული ამწე-მექანიზმით ხორციელდება. ჰესის საანგარიშო წყლის ხარჯია 25კმ/წმ, საანგარიშო დაწნევა 390,70მ, დადგმული სიმძლავრე 85.774 მგვტ, ელექტროენერჯიის საშუალოწლიური გამომუშავება 450.75 მლნ კვტ.ს.

წარმოდგენილი გზშ-ს ანგარიშის თანახმად გარემოს ფონური მდგომარეობის შესწავლის საფუძველზე განისაზღვრა ის რეცეპტორები (ჰაერი, წყალი, ნიადაგი, ბიომრავალფეროვნება და მოსახლეობა), რომლებზეც დაგეგმილმა საქმიანობამ შესაძლებელია იქონიოს ზემოქმედება. დადგინდა ძირითადი ზემოქმედებები, პროექტის განხორციელების ეტაპისათვის (ობიექტის მშენებლობა, ექსპლუატაცია, ექსპლუატაციიდან გამოსვლა) განისაზღვრა პოტენციური ზემოქმედების მასშტაბი.

მოსამზადებელ პერიოდში განსაზღვრულია: ჰიდროკვანძის მშენებლობის უზრუნველყოფა: მუდმივი და დროებითი გზებით, ელექტროენერჯიით, წყლით, შეკუმშულ ჰაერით, მშენებლობისათვის საჭირო დროებითი შენობა-ნაგებობებით. სამშენებლო სამუშაოების წარმოების პერიოდში გათვალისწინებულია ხუთი სამშენებლო ბაზის მოწყობა, საერთო ფართობით 6 ჰა. ამათგან ერთი, ჰესის შენობასთან მდებარე ძირითადია (3 ჰა). აქ მოხდება სამშენებლო მასალების (ცემენტი, არმატურა, ხის მასალა, ლითონკონსტრუქციები და სხვ.) დასაწყობება, დამუშავება და გადანაწილება სხვა უბნებზე. აქვე განთავსდება ძირითადი ავტობაზა, მექანიკური და სარემონტო სახელოსნოები, ბეტონის დამამზადებელი კვანძები, ოფისები და საცხოვრებელი. დანარჩენი ბაზები მოეწყობა ცალკეულ სამუშაო უბნებთან (სათავე ნეგებობასთან, გვირაბის პირველ და მეორე მისასვლელ შტოლნასთან და გამთანაბრებელ რეზერვუართან (გვირაბის ბოლო). ჰესის მოედნიდან გამთანაბრებელ რეზერვუარამდე მოეწყობა ბრემსბერგი.

ადგილობრივი სამშენებლო მასალის - ქვიშისა და ღორღის უახლოესი, შესწავლილი კარიერი მდებარეობს დ. ასპინძის მიდამოებში, მდ. მტკვარის ჭალაში. მანძილი სამშენებლო მოედნამდე შეადგენს 24.0 კმ-ს. გარე ტვირთების ტრანსპორტირებისათვის გამოყენებული იქნება როგორც სარკინიგზო, ასევე საავტომობილო ტრანსპორტი.

გვირაბისა და სხვა ნაგებობების მშენებლობისას წარმოქმნილი ნარჩენები, დამუშავებული ქანების სახით განთავსებული იქნება დროებითი ბანაკებისთვის გამოყოფილი ტერიტორიის ფარგლებში (ბანაკის ფართობი: ძირითადი ბანაკი - 3 ჰა; პატარა ბანაკები - 1 ჰექტარი თითო). ფარავანჰესის მშენებლობისას დაგროვილი, გამონამუშევარი კლდოვანი ქანები შესაძლებელია გამოყენებულ იქნეს ავტოსაგზაო მშენებლობაში, ვაკისის მოსაწყობად.

ძალური კვანძის მშენებლობის უბნის ელექტრომომარეგება მოხდება ქსელიდან. გამოყენებული იქნება 35კვ ხაზი. რაც შეეხება სხვა ბანაკებს, მათი ელმომარაგებისთვის გათვალისწინებულია დიზელ გენერატორების გამოყენება. გენერატორები უზრუნველყოფს განათებას, მათ შორის გვირაბში, ვენტილაციას და გამონამუშევრის გამოსატანად გამოყენებული ვაგონეტების ასამოძრავებლად. გამოყენებული იქნება ექვსი გენერატორი (6X100 მგვტ). სასმელად გამოყენებული იქნება სამუშაო მოედნების მახლობლად არსებული გრუნტის წყლები. ტექნიკური მიზნებისთვის - მდინარეების (მტკვარი, ფარავანი) წყალი.

სამუშაო უბნებზე მოეწყობა ბიოტუალეტები/საასენიზაციო ორმოები. ჩამდინარე ტექნიკური წყალი (საბურღი სამუშაოების დროს წარმოქმნილი, გვირაბის გაყვანის დროს დრენირებული) უბნის მშენებლის მიერ დაგეგმილი ნაგებობის გავლის შემდეგ ჩაშვებული იქნება მდინარე მტკვარის წყალსაცავში. წყალამდების მშენებლობა დაგეგმილია მდ. კორხისწყლის შესართავიდან დაახლოებით 150 მ-ის დაშორებით. წყლის დასახლებული



პუნქტი სოფ.კორხი, მდებარეობს მდინარე კორხისწყლის მარცხენა სანაპიროზე, პლატოზე, კორხისწყლის ხიდიდან 300 მ-ში. მდინარე ფარავანზე რამდენიმე მცირე ჰესი და თევზსაშენი მუშაობს. მდინარის ნაწილი გამოიყენება საჯომარდოდ.

სადერივაციო გვირაბის მისასვლელი შტოლნები და შესაბამისად სამუშაო მოედნები მოეწყობა სოფ. პტენას და სოფ. ჩუნჩხას მახლობლად. სამუშაო მოედნებამდე მისასვლელად გამოყენებული იქნა არსებული გზები. პროექტის ფარგლებში მოხდება ზოგიერთი მონაკვეთის რეაბილიტაცია და/ან ახალი მონაკვეთის მშენებლობა. მოეწყობა დროებითი ხიდი.

ჰესის შენობა განთავსდება მდ. ფარავნის მდ. მტკვართან შეერთების ადგილიდან 1.5კმ დაშორებით ვარძიის მიმართულებით, სოფ. ხერთვისიდან დაახლოებით 700მ მანძილზე. საპროექტო ტერიტორია მოცილებულია დასახლებიდან.

გარემოზე ზემოქმედების შეფასების ანგარიშის თანახმად მშენებლობის დროს ადგილი ექნება მტვრის და გამონაბოლქვის წარმოქმნას. სამშენებლო სამუშაოებისას ატმოსფერულ ჰაერზე ზემოქმედების შესაფასებლად ჩატარდა სპეც.ტექნიკისა და სამშენებლო მანქანების ძრავებიდან (ექსკავატორები, ბულდოზერები და სხვა) დამაბინძურებელ ნივთიერებათა გაფრქვევის და არაორგანული მტვრის ემისიის გაანგარიშება. დაანგარიშების თანახმად, დასახლებული პუნქტის საზღვართან (დაახლოებით 550 მ) ჰაერში დამაბინძურებელი ნივთიერებების კონცენტრაციები დასაშვებელი ნორმის ფარგლებშია. ემისიები მოსალოდნელია მხოლოდ ტექნომსახურების/რემონტის დროს. ამ შემთხვევაში ემისიების მოცულობა და ზემოქმედების დონე დამოკიდებული იქნება ჩასატარებელი სამუშაოების მასშტაბზე, ხანგრძლივობაზე და სამუშაოების წარმოების ადგილზე. შეფასდა ხმაურის დონე სამუშაო უბნებზე და მისი სავარაუდო დონე უახლოეს დასახლებული პუნქტთან. გაანგარიშება ჩატარდა ობიექტის ხუთ პირობით წერტილში, ამ უბნებზე ყველა მანქანა-მოწყობილობის ერთდროული მუშაობის შემთხვევისთვის (ყველაზე უარესი სცენარი). უბნებზე წარმოქმნილი ხმაური დაშვებული ნორმატივების ფარგლებშია. გამონაკლისს ჰესის შენობის და ქვესადგურის უბანი წარმოადგენს, აღსანიშნავია, რომ მანქანა დანადგარების ერთდროული მუშაობა გამორიცხებულია, სავარაუდო ჯამური ხმაური, ტექნიკის დატვირთვის რეჟიმის მხედველობაში მიღებით, უახლოეს რეცეპტორთან 53-55 დბა-ს არ გადააჭარბებს. სამშენებლო სამუშაოები იწარმოებს მხოლოდ დღის საათებში.

ჰესის ექსპლუატაციის პროცესში ხმაურის გავრცელების ძირითად წყაროს 3 ჰიდროტურბინა წარმოადგენს. აღნიშნული ტურბინები მოთავსებული იქნება დახშულ კორპუსში (გარსაცმში), რომლის ხმაურის შთანთქმის მაჩვენებელი შეადგენს 10 დბა-ს. ამდენივეს შთანთქავს ძალოვანი კვანძის რკინა-ბეტონის შენობაც. რაც იმის ვარაუდის საშუალებას იძლევა, რომ დასახლებული პუნქტების საზღვართან ხმაური ნორმირებულ სიდიდეს არ გადააჭარბებს. ქვესადგურში განლაგებული სამი ტრანსფორმატორის ხმაური მოსახლეობამდე ვერ მიაღწევს.

ექსპლუატაციის ეტაპზე ხმაური შეიძლება იყოს გამოწვეული მიმდინარე ან ავარიული შემთხვევების გამო საჭირო ტექნომსახურება/რემონტის დროს, თვით სარემონტო სამუშაოებით და/ან ტრანსპორტის გადაადგილების გამო. ეს "დამატებითი" ზემოქმედება მოკლევადიანია და დამოკიდებულია სამუშაოების მასშტაბებსა და ტიპებზე.

წარმოდგენილი გზშ-ს ანგარიშის თანახმად მოსამზადებელი სამუშაოებისა (ბანაკის მოწყობა, სამშენებლო მოედნის მომზადება, დროებითი ხიდის და გზების რეაბილიტაცია/მშენებლობა) და მშენებლობის (მიწის სამუშაოები, მანქანა-მოწყობილობების მუშაობა) პროცესში შესაძლებელია ადგილი ჰქონდეს

ზემოქმედებას ნიადაგის მთლიანობასა და სტაბილურობაზე (განსაკუთრებით ფერდობზე მუშაობის შემთხვევაში), ნიადაგის ხარისხზე (საწვავის/ზეთის დაღვრა, ასაფეთქებელი ნივთიერებების და ნარჩენების არასწორი მენეჯმენტი და ნიადაგის ნაყოფიერი შრის დაზიანება). გვირაბის გასაყვანად საჭირო ასაფეთქებელი მასალის შესანახად გამოყოფილი იქნება სპეციალური სათავსი. დაცული იქნება შესაბამისი უსაფრთხოების ზომები. ბანაკებში არ იქნება საწვავის მარაგი, რაც გამორიცხავს დაღვრის შედეგად ნიადაგის დაბინძურებას. სამუშაო უბნებზე სახიფათო ნარჩენები არ წარმოიქმნება. საყოფაცხოვრებო ნარჩენები შეგროვდება სახურავიან კონტეინერებში. ნარჩენების გატანა მოხდება უახლოეს ნაგავსაყრელზე შესაბამისი ხელშეკრულების საფუძველზე. ბანაკების მოწყობის და სამშენებლო უბნების მომზადებისას, ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის დაზიანების თავიდან აცილების მიზნით მოხდება ნიადაგის ზედაპირული ფენის მოხსნა და დროებითი დასაწყობება წინასწარ შერჩეულ უბანზე. ნაყოფიერი ნიადაგი დაიყრება ამოღებული სხვა მიწისგან განცალკევებით. ორივე შემთხვევაში ნაყარი დაცული იქნება ქარით გაფანტვის და ატმოსფერული ნალექებით გარეცხვისგან. ნიადაგის განსათავსებლად შეძლებისდაგვარად შერჩეული იქნება ზედაპირული წყლის ობიექტიდან მინიმუმ 50 მ მანძილით დაშორებული ტერიტორია.

გზშ-ს ანგარიშის თანახმად, სამშენებლო სამუშაოების დასრულების შემდეგ მოხდება ტერიტორიიდან ტექნიკის, მასალების და ნარჩენების გატანა, დროებითი ნაგებობების დემონტაჟი და ტერიტორიის რეკულტივაცია. (აღნიშნული სამუშაოები შესრულდება მშენებელი კონტრაქტორის მიერ შემუშავებული და ჯორჯიან ურბან ენერჯის მიერ დამტკიცებული გეგმის შესაბამისად).

ზედაპირულ წყალზე ზემოქმედების რისკის თვალსაზრისით განხილულია ორი უბანი: წყალამღების და ჰესის მშენებლობის ტერიტორია. მათგან წყალამღების უბანი განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია, რადგან სამუშაოთა წარმოება უშუალოდ მდინარის კალაპოტში ხდება. წარმოდგენილ გზშ-ს ანგარიშში განხილულია ყველა ის პირობა, რომელიც უნდა გაითვალისწინოს მშენებელმა, რათა არ მოხდეს მდინარის დაბინძურება და წონასწორობის დარღვევა. ქვედა ბიეფის მოწყობისას მოხდება მდ. მტკვრის ნაწილის გაწმენდა ნაგვისგან, რაც ხელს შეუწყობს მდინარის გაჯანსაღებას. ჰიდროსფეროზე პროექტთან დაკავშირებული ზემოქმედება შემცირდება სწორი მენეჯმენტის და შემარბილებელი ღონისძიებების გატარებით.

**გზშ-ს ანგარიშის თანახმად :**

ზემოქმედება მცენარეულ საფარზე სამშენებლო სამუშაოების დროს შეიძლება იყოს პირდაპირი (დაზიანება, დაკარგვა) და არაპირდაპირი (ემისია). სამშენებლო სამუშაოების დაწყებამდე, სამუშაო უბნები უნდა გაიწმინდოს მცენარეული საფარისგან. თუმცა გასათვალისწინებელია ის, რომ წყალამღების, გვირაბის მისასვლელი შახტების, გამთანებრებლის, სადაწნეო მილსადენის და ჰესის ქვესადგურის მშენებლობის უბნები პრაქტიკულად მოკლებულია მცენარეულ საფარს.

მცენარეული საფარის დაზიანებისგან დასაცავად მკაცრად იქნება დაცული სამშენებლო უბნების საზღვრები, რაც გამორიცხავს ბალახოვანი საფარის ზედმეტ დაზიანებას. სამშენებლო სამუშაოების დასრულების შემდეგ მოხდება ტერიტორიის გაწმენდა და მოხსნილი ზედაპირული ფენის დაბრუნება. აღდგება მცენარეული საფარი. მცენარეული საფარის აღდგენა მხოლოდ მუდმივი ნაგებობების განთავსების ტერიტორიაზე იქნება შესაძლებელი, ჰესის შენობა, ქვესადგური).

მშენებლობა გამოიწვევს ფაუნის და ფლორის შემოფარგლვას და შესაძლო მიგრაციას პროექტის ზემოქმედების რეგიონში. გასათვალისწინებელია,



რომ წყალამღები, ვახტური ბანაკები და ძალური კვანძი გზის დასახლებული უბნების მახლობლად მდებარეობს, ამიტომ არ გამოირჩევა ფაუნის სიმრავლით. სამშენებლო სამუშაოების წარმოებისას გაიზრდება ხმაურის დონე, რაც ბუნებრივია იმოქმედებს არსებულ ფონთან შეგუებულ ცხოველებზე. ფაუნაზე ზემოქმედების წყაროებია: ტრანსპორტის მოძრაობა, ტერიტორიაზე მომუშავე მანქანა-მოწყობილობები.

მიწის სამუშაოების დროს თხრილები გარკვეულ რისკს უქმნის მცირე ძუძუმწოვრებს: შესაძლებელია თხრილში მათი ჩავარდნა და დაშავება; თავისუფალი გადაადგილების შეზღუდვა; ჰაბიტატების დროებითი დანაწევრება (ფრაგმენტაცია). თუმცა ეს ზემოქმედება მოკლევადიანი იქნება. სამუშაოს დასრულების შემდეგ მოხდება ტერიტორიის რეკულტივაცია და ტერიტორიაზე სამუშაოს დაწყებამდე არსებულთან მიახლოებულ მდგომარეობამდე აღდგება დროებით დანაწევრებული ჰაბიტატებიც.

სამშენებლო სამუშაოების დროს შესაძლებელია წყლის სიმღვრივის დროებით მომატებას ჰქონდეს ადგილი, რამაც შეიძლება გავლენა იქონიოს იქტიოფაუნაზე. წყლის ხარისხზე სხვა ზემოქმედება (დაბინძურება) მოსალოდნელი არ არის. სადერივაციო სამუშაოების დროს მდინარის ხარჯის ცვლილება და ამის გამო იქტიოფაუნისადმი ზიანის მიყენება არ მოხდება. პროექტთან დაკავშირებული ზემოქმედება ფაუნაზე შეიძლება შემცირდეს სამუშაოთა სწორი ორგანიზაციის/მენეჯმენტის პრაქტიკის და შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებების გატარებით, რომელიც მოცემულია განსახილველ დოკუმენტში.

ჰესის ფუნქციონირება არ გამოიწვევს წყლის ხარისხის გაუარესებას. წყალამღები აღჭურვილი იქნება თევსატარით და არ შეუშლის ხელს თევზის მიგრაცია/გადაადგილებას. ადგილი არ ექნება ნაკადის ბლოკირებას. ენერგორეგენერაციისთვის წყლის აღებისას გათვალისწინებული იქნება მდინარეში სანიტარული ხარჯის ოდენობა (საშუალო მრავალწლიანი ხარჯის 10%), რაც საკმარისი იქნება მდ. ფარავანზე დამოკიდებული ფაუნისთვის.

პროექტში მავნე ზემოქმედების შესამცირებლად განხილულია გარემოზე და სოციალურ ფაქტორებზე ზემოქმედების შემარბილებელი ღონისძიებები, მშენებლობისა ექსპლუატაციის დროს მონიტორინგის წარმოება, ავარიული სიტუაციების რეაგირების გეგმა, ნარჩენების მართვა და ბიომრავალფეროვნებაზე ზემოქმედება.

ეკოლოგიური ექსპერტიზის პროცესში გამოთქმული პირობები საფუძვლად უდევს წინამდებარე დასკვნის III თავს.

### III. პირობები

1. შ.პ.ს „საქართველო-ურბან ენერჯი“-ს ხელმძღვანელობამ ჰიდროელექტროსადგურის მშენებლობისა და ექსპლუატაციის პერიოდში უნდა აწარმოოს გარემოს დაცვითი მონიტორინგი (თვითმონიტორინგი).
2. შ.პ.ს „საქართველო-ურბან ენერჯი“-ს ხელმძღვანელობამ მშენებლობისა და ექსპლუატაციის პერიოდში უზრუნველყოს გზშ-ის ანგარიშით წარმოდგენილი შემარბილებელი ღონისძიებების გატარება.
3. შ.პ.ს „საქართველო-ურბან ენერჯი“-ს ხელმძღვანელობამ აწარმოოს მონიტორინგი წითელ ნუსხაში შემავალ სახეობებზე და მათი საბინადრო გარემოს (ბუდე, ბუნაგი) აღმოჩენის შემთხვევაში განახორციელოს შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებები.
4. ფარავანქესზე გამომუშავებული ელექტროენერჯიის ენერგოსისტემაში გაცემის უზრუნველსაყოფად, შპს „საქართველო-ურბან ენერჯი“-მ გარემოზე ზემოქმედების ნებართვის მიღების მიზნით უნდა წარმოადგინოს „ფარავანქესი-ასპინძის“ და თურქეთის ენერგოსისტემასთან დამაკავშირებელი „ფარავანქესი-არდაღანის“ ელექტროგადაცემი ხაზების გზშ-ს ანგარიში.
5. შპს „საქართველო-ურბან ენერჯი“-მ უზრუნველყოს ხერთვისის საკანალიზაციო კოლექტორისა და გამწმენდი ნაგებობების საპროექტო დოკუმენტაციის დამუშავება ადგილობრივი მოსახლეობის ჩართვის გათვალისწინებით და მისი განხორციელება ფარავანქესის მშენებლობის პერიოდში;
6. შპს „საქართველო-ურბან ენერჯი“-მ 6 თვის ვადაში საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროში წარმოადგინოს ინფორმაცია ადგილობრივ ორგანოებთან შეთანხმებული ფუჭი ქანების მუდმივი და/ან დროებითი განთავსების ადგილმდებარეობის, სამშენებლო, საწარმო და საყოფა-ცხოვრებო ნარჩენების გატანისა და უტილიზაციის ტექნიკური პირობების შესახებ;
7. დეტალური პროექტირების პროცესში დამუშავდეს ჰიდროტექნიკური ნაგებობებისა და ტექნოლოგიური მოწყობილობების საკონტროლო-გამზომი აპარატურით აღჭურვის პროექტი და ნატურალ დაკვირვებათა პროგრამა;
8. განისაზღვროს ჰესის შენობის გასწორში მდ.მტკვარში წყალდიდობის მაქსიმალური საანგარიშო ხარჯების (ფარავანქესის ხარჯის გათვალისწინებით) გატარების დროს დამყარებული წყლის დონეები და დატბორვის საზღვრები, დამუშავდეს სათანადო საინჟინრო ღონისძიებები.
9. შესრულდეს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროსთან შეთანხმებული (05.11.09 №05-02/17-22) წყლის ობიექტში ჩამდინარე წყლებთან ერთად ჩაშვებული დამაბინძურებელი ნივთიერებების ზღვრულად დასაშვები ჩაშვების (ზ.დ.ჩ) ნორმატივების და ჩამდინარე წყლების ხარისხობრივი მონიტორინგი.

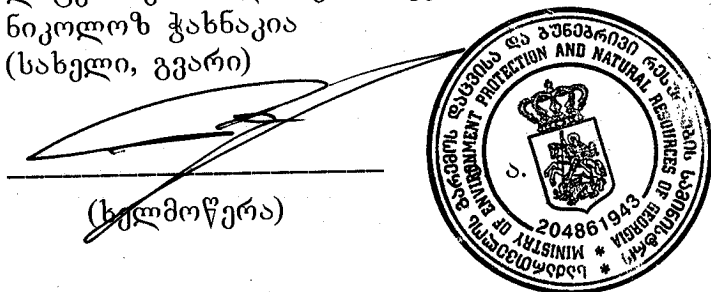


#### IV. დასკვნა

შ.პ.ს „საქართველო-ურბან ენერჯი“-ს მიერ გარემოზე ზემოქმედების ნებართვის მიღების მიზნით ეკოლოგიურ ექსპერტიზაზე წარმოდგენილ მდ. ფარავანზე 85 მვტ სიმძლავრის ჰიდროელექტროსადგურის მშენებლობისა და ექსპლუატაციის გარემოზე ზემოქმედების შეფასების ანგარიშის მიხედვით საქმიანობის განხორციელება შესაძლებელია წინამდებარე დასკვნის III თავში მოყვანილი პირობების გათვალისწინების შემთხვევაში.

ეკოლოგიური ექსპერტიზის დასკვნა გაიცემა განუსაზღვრელი ვადით.

ლიცენზიებისა და ნებართვების სამსახურის უფროსი  
ნიკოლოზ ჭახნაკია  
(სახელი, გვარი)



(ხელმოწერა)



საქართველოს გარემოს დაცვისა  
და ბუნებრივი რესურსების სამინისტრო

გარემოზე ზემოქმედების ნებართვა № 00273

კოდი **მ** **0** **1**

„ 09 „ ნოემბერი “ 2009 წ.

1. ნებართვის მიმღები სუბიექტი **შ.პ.ს. „საქართველო - ურბან ენერჯი“**

2. საქმიანობის მიზანი **ჰიდროელექტროსადგურის  
საქმიანობა**

3. განსახორციელებელი საქმიანობის აღვლმდებარეობა **სამცხე - ჯავახეთი  
ახალქალაქის და ძაბინის  
ტერიტორია**

4. დოკუმენტაციის მომამზადებელი ორგანიზაცია **შპს სატექნიკო ევოლუციო  
ჯორჯია „გამა“**

5. ნებართვის მისაღებად წარმოდგენილი დოკუმენტაცია **გარემოზე ზემოქმედების  
შეფასების ანგარიში**

6. ნებართვის გაცემის საუკუველი **აუციყოფი ექსპერტის  
დასვენა N101; 09.11.2009წ**

7. ნებართვის პირობები **ნებართვა მოქმედებს აუციყოფი ექსპერტის  
დასვენით გთვადისწინებული პირობების  
შესრულების მიზნით**

გარემოზე ზემოქმედების ნებართვა გაცემულია:

# საქართველოს ვარკეთილ დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს მიერ

საქართველოს ვარკეთილ დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს უფლებამოსილი წარმომადგენელი (გვარი, სახელი, თანამდებობა)

ლორეანთებისა და ნუბარაძეების  
სამსახურის უფროსი  
ნიკოლოზ ჭახნაძე



დამკვეთი: ვარკეთილ დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტრო  
დამამზადებელი: შპს "თინანები"  
ს.ფ.ს\* სერტიფიკატის № 2-0300